

Almanach

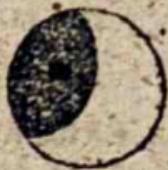
För Året
Efter Frälsarens Christi Födelse,
1802.

Ell LUND S Horizont,
Eller 55 grad. 42 min. Polhögd, och $19\frac{2}{3}$ tids
min. Meridian-stånd Väster om Steckholms
Observatorium.

Efter Kongl. Maj:ts Nådigste Stads-
gande, utgiften
Af Dessa Wetenstaps: Academie.

Sol-Görnörfesse
d. 28 Aug.

Mån-Görnörfesse
d. 11 Sept.

STOCKHOLM,

Tryckt hos JOHAN PEHR LINDE.

Ex-såldes häft. och flurit för 1.8.4 r:fl. Kapp, fl. eller R:8:m.

Unnaryd *	=	=	14	Wexjö	=	=	=	6	Uleå*	=	=	=	7
Uppsala *	=	=	1	Wimmerby *	=	=	=	7	Umeå * 4.	Åtved	22		
Waldemarsvik	29			Wiby *	=	=	=	1	Ulfkarby *	=	=	=	11
Warbärg *	=	=	28	Wittjö *	=	=	=	20	Österby Mo	=	=	=	26

Uti NOVEMBER.

Erlstad *	den	26	Hjo *	=	=	=	=	25	Wadslena	=	=	10
Christianopel *		9	Jönköping *	=	=	=	=	30	Wästerwit *	=	=	2
Ekiö *	=	=	4	Söderköping	=	=	=	23				

Uti DECEMBER.

Älvsborgs * den	13	Västfjärne Kyrkst. *	13	Uleåborg *	=	=	=	20				
Burträsk *	=	=	9	Nordmaling *	=	=	=	1	Uricehamn *	=	=	9
Byleby *	=	=	14	Dayala *	=	=	=	15	Umeå *	=	=	28
Christnstad *	=	20	Viteå *	=	=	=	=	1	Wasa *	=	=	6
Gåvalla *	=	=	13	Kåneå *	=	=	=	29	Wimmerby *	=	=	13
Jomåskylå *	=	17	Kellefteå *	=	=	=	=	6	Angelholm *	=	=	15
Länninge *	=	10	Skellefteå *	=	=	=	=	15	Öfver-Torneå *	=	=	6
Vileå *	=	=	20	Tammerfors *	=	=	=	13				

Ostädiga Marknader.

Strängnäs Samting * Måndagen efter 1 Sönd. i Fastan.
Åbo * Fet - Elsdagen.

Nyttan

Nyttan af inhemska wilda Tråd - och Busk-arter samt deras Frukter.

(Fortsättning. från Almanackan för 1800.)

Af

Herr OLOF SWARTZ,
Professor vid Bergianse Trägårds-Skolan.

Lind.

Et af de angenärmaste för sit utseende, blommor, blad och flugga; nyttjas til Alleer och Hållar som klippas.

Trådet är lössare än Aspens, lätt, ej utsatt för mask, och slät; tjenligt til bilder, flaskar, men mindre dugligt til färl. Rolen äro goda til kuut och pastelsvärta.

Trådet bettas lätteligen så svart som Ebens holz. Löfwet är godt fåfoder, men duger ej för tor; ty mjölknen blir seg, smöret deraf talglift och smakar illa.

I Preussen tappar man fast utur Lindslammar liksom Björklake hos oss.

Af Barken blött i vatten kan göras strängar och deraf korgar, som wanligen sker i Ryssland.

Lön.

Lön.

Et stönt Tråd väl passande til Allear, åfwen til Höckar, som blommar vid sielfwa löf sprickningen. Det har et hvitt latt tråd, formeligt til byfstockar, bord, bågar, och sökes af Svarfware. De qvistiga stålen på trådet brukas til stedars förfärdigande. Sårad bitida om våren läser Lönnen ymniat, af hvilket Waiten Socker kan fås genom införning.

Oxel.

År högvårt och kan åfwen brukas til Allear af växtert utseende.

Trådet är hårdt och slätt, dugligt til axlar, hjul, instrumenter, handtag, m. m.

Hwartannat är här Oxen ymnigt och båren, som möga sällan förrän vid löffällningen, åtas på Landet, eburu de åro något vådergiswande. Genom gäning kan brännewin brännas af dem.

Pil.

I. Grönpil (*Salix fragilis* L.) växer ganska stor, men grenarne äco vid lederne mycket skore. Den p. h. r. också för Allear, men hårtill böra hanne tråd välsjas.

Bien söka särdeles blommarne, åfwen som andre Pil-arters.

2. Zwit-

2. Zwitpil. (*Salix alba* L.) Åfwen som det förs i et högt tråd, och tjänar ännu bättre til samma ändomål, häst den icke åtes af Pilmasken. Står också bättre emot vådren, såsom mindre skor. — I Siberien brukas trådet til båtar, eniedan det ej spricker i solen.

Barken färgar Ylle och Siden Canelbrunt, då det kokas med lut i et kopparkärl.

Den har också blifvit berömd såsom et Fräses medel ensam eller blandad med en femtedel China.

Poppelpil. (*Populus nigra* L.)

Växer suart och får et angenämt utseende. Trådet såsom löst kan ej mycket användas, men barken som intet super watten och är ganska lätt, brukas af Skänste Kistarna til Kår åt deras garn. Schäffer i M gensburg har lötit bereda et godt papper af frö-dunet. Får kunna fodras om vintern med de afspuggne bladfulla torkade qvistarne.

Peppeltråd. (*Populus alba* L.)

Växer åfwen fort, med hvit och spridande krona. Nedskap och stedas m. m. funna förfärdigas af trådet, som på gamla tråd är brunsligt. För den härliga växten funna humlesidor lätt deraf erhållas.

Rön.

Rön.

Är et tråd af kortare ålder, prydligt särdeles om vår och höst, och blommor under högsta sommaren. Det är stickligt til Allear, och trås ämnet som är lätt och segt, kan brukas til bord, hjulpinnar, m. m. och af roten göras knifskaff och dylikt.

Båren nyttjas af fogelsångare, och funna de äfven gifwas åt kreatur, får och höns.

Den prässade saften purgerar och drifver watten.

Bränwin kan och destilleras af båren.

Tall.

Äger samma egenhaper som blifvit tillagde Granen; men warar längre, ofta 400 år och älstar torr jordmån. Trået är waraktigt, lätt, flyfwes väl til timmer, sepsmaster, sparrar, bråder, sångar, bord, fistor, blosz, pertor, och utom detta til bränslle.

Martall bruка Lapparne til födar på sina pulkor, bågar och skidor.

Toppfötten (Tallstrunt) äro et bekant medel för skjörbjugg.

Barfen sidit tjänar til garsning och af den inre göres nödbrott af de fattige i Dalarna och Norrland. Den ytterre brukas i stållet för korf.

Beck,

Beck, Tjära och Kimröl ärhålls genom bränning af rötterne.

Wild-Apel. Sur-Appel.

Finnes ymnigt på Smålands, Ölands och Skånes ångar. Trået är hårdt och tienar ibland annat ganska väl til qvarnhjul. Med barken färgas ull gul; och Wild-Apelsaft skal borttaga framdrag, då det siuka stållet dermed smörics. (Linné.) Blommarne besökas mycket af Bienv.

Wild-påron.

Träffas särdeles i Skåne, men är fällsmare än den förra. Dessa trå är tätt, ej tungt och ganska slätt; samt sökes mycket af Swarfware och Timmermän til verktyg.

Swenske wilde Buskarter.

Afwenbo. (Carpinus Betulus.)

Är en större Buskart eller et af de mindre Trådslagen. Förträffligt til höga häckar, som tåla väl att säras och klippas. Om stammen säras om våren, utlakar watten. Boskap förtåra bladen gäina. Den inre barken färgar Ylle gult.

Trået som är hvitt, segt och hårdare än Opelens, tienar til axlar, block, qvarnhjul, tröster, flagor, samt Bildhuggare-arbeten.

Holen häraf blifwa så goda som de af Bok.

Alster.

Alster. (*Evonymus vulgaris*).

En buske som kallas Håringtand på Åland och Benwed i Skåne, växer ofta till 10 alnars höjd: och växar ganska väl til håckar i Trädgårdar, där den pryder särdeles om hösten med sina röda frukter. Bladen bliwa också då röda och genomskinliga samt falla sent af. Frukten som är 4-5tantig, öppnar sig ofwantil, och liknar en Romersk Catholik präsimbosa (hvarföre kustarne kalla den så:) den purgerar starkt; och torkad samt pulverisad, bddar ohyra i hufvud och kläder.

Af trædet kunna spinrækstrullar, schachspel och instrumenter förfärdigas, åfwen som goda tandpetare och kofätzickor.

Kol af Alster brinande åro af alla de finaste til teckningar.

Arre. (*Betula incana*.)

Denne buske skiljes från den almänna Aken genom de på undra sidan hvita bladen, och elika slappnad af blommar, frukt, bark och trä.

Den växer hastigt och faller väl i ögonen, och kan således updragas til plantager.

I Norriga betjänar man sia af barken til svart färg; och med de unga stöten utfordras såren världen, för att drifwa vatnet ifrån dem, som ejest skulle förorsaka wattenfot.

Ben-

Benwed. (*Cornus sanginea*.)

Växer i Skåne, på Gotland och Öland, 8 a 10 fot hög med långa utsträckta grenar, hvilka om hösten åfwen sem bladen synas få röda, som more de med blod beslänkte. Håraf kallas den i England, Bloody Twig. Busken kan tjåna til hägnad, där marken icke är fidländt. Trædet är hårdt och segt, hvars före det är dugligt til laddstöckar för Swarfware.

Af de svarta bären kan en Olja århållas til lampor.

(Fortsättning. e. a. g.)
